

УДК 378:[37.011.3-051:784.9]

**СУЧАСНИЙ СТАН ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Н. А. Овчаренко⁶

**CONTEMPORARY STATE IN VOCAL TRAINING OF FUTURE
TEACHERS IN MUSIC ART IN THE CONDITIONS OF DISTANCE
LEARNING**

N. A. Ovcharenko

У статті висвітлено результати дослідження проблеми виявлення сучасного стану вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. Перед вітчизняною вищою музично-педагогічною освітою повстають нові задачі щодо надання якісних освітніх послуг майбутнім учителям музичного мистецтва, пошуку й обрання нових форм, методів і засобів підготовки студентів до професійної діяльності в умовах дистанційної освіти. Виявлено сутність вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка є важливою складовою професійної підготовки здобувачів освіти, процесом набуття світоглядних цінностей у сфері вокального мистецтва й вокальної педагогіки, вокально-виконавської і вокально-педагогічної компетентності, здатностей використовувати дистанційні технології навчання співу в роботі з учнями. Вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва у закладі вищої музично-педагогічної освіти спрямована на успішність майбутньої вокально-виконавської й вокально-педагогічної діяльності вчителя у формуванні вокальної культури, ціннісного ставлення дітей і молоді до вокального мистецтва. Визначено поняття «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання співу», яке розглядається як результат формування у студентів позитивної мотивації до вокальної підготовки в умовах дистанційної освіти та опанування ними вокально-виконавською, вокально-педагогічною й інформаційно-комп'ютерною компетентністю на рівні, який забезпечує вільне користування дистанційними технологіями навчання співу в освітньому процесі. З'ясовано сучасний стан вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. Констатовано, що значна кількість студентів і викладачів позитивно ставляться до застосування технологій дистанційного навчання у процесі вокальної підготовки. Більшість майбутніх учителів музичного мистецтва вважають, що в них сформована готовність до вокального навчання в умовах дистанційної освіти. Якість дистанційного навчання у значній мірі залежать від сформованої готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання співу, ефективних технологій такого навчання, а також – технічних характеристик гаджетів, якими користуються викладачі й студенти та швидкості інтернету й завантаження певного каналу зв'язку.

Ключові слова: вокальна підготовка, вокально-виконавська компетентність, вокально-педагогічна компетентність, дистанційне навчання, дистанційна освіта, готовність майбутніх

⁶ ©Н. А. Овчаренко, 2022

<https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.58.06>

учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання співу, технології дистанційного навчання.

The article is about the results in the study of the problem of identifying the contemporary state in the vocal training of the future music teachers in the distance learning, as domestic higher music and pedagogical education faces new challenges in providing quality educational services to the future music teachers; search and selection of new forms, methods and means in preparation of students for professional activity in the conditions of the distance education. The aim of the study is to identify the cotemporary state in the vocal training of the future music teachers in the distance learning. The essence in vocal training of future music teachers is an important component of the professional training in such specialists, the process of acquiring worldview values in the field of vocal art and vocal pedagogy, vocal-performing and vocal-pedagogical competence, ability to use distance learning technologies in the future practice. Vocal training of the future musical teachers in the institution of the higher music and pedagogical education is aimed at the success in the future vocal-performing and vocal-pedagogical activities of teachers in shaping the values of children and youth to vocal art and their vocal culture. It is determined that we consider the readiness of the future music teachers for the distance learning of the singing as the result of forming positive motivation in students for vocal training in the distance education and mastering their vocal-performing, vocal-pedagogical and information-computer competence at the level that provides free applyment of the distance learning technologies in the educational process. The contemporary state in the vocal training of the future music teachers in the terms of the distance learning has been clarified. It was stated that a significant number of the students and teachers have a positive attitude to the use of the distance learning technologies in the process of the vocal training. Majority of the future music teachers believe that they are ready for the vocal training in the distance education. The quality of the distance learning mostly depends on the contemporary readiness of the future music teachers for the distance learning of the singing, as well as - the technical characteristics of the gadgets used by teachers and students, Internet speed and download of the particular communication channel.

Key words: vocal training, vocal-performing competence, vocal-pedagogical competence, distance learning, distance education, readiness of future music teachers for distance learning of singing, distance learning technologies.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Перші десятиліття ХХІ століття відмічені як позитивними глобалізаційними, інтеграційними процесами в світовому суспільстві, так і негативними, пов'язаними зі світовою політично-економічною кризою в умовах пандемії. В Україні як і в інших країнах світу три роки боротьби з ковідом викликало певне уповільнення розвитку економіки, техніки, освіти. Сучасне українське суспільство сьогодні проходить надскладний період випробувань на міцність, єдність, збереження державності, що пов'язане з війною в країні. Перед вищою вітчизняною музично-педагогічною освітою як й іншими галузями освіти повстають нові задачі щодо надання якісних освітніх послуг майбутнім учителям музичного мистецтва; пошуку й обрання нових форм, методів і засобів підготовки студентів до професійної діяльності в умовах дистанційної освіти; мотивації і психологічної підтримки майбутніх педагогів-музикантів, які зіткнулися з жорстокими і агресивними реаліями війни.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є вокальна підготовка, яка спрямована на успішність майбутньої вокально-педагогічної діяльності вчителя, підвищення рівня

вокальної культури, ціннісного ставлення дітей і молоді до вокального мистецтва. Разом з тим, у сучасних умовах особливо гостро стоїть проблема вдосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням технологій дистанційного навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У дослідженнях сучасних вітчизняних вчених розглядаються питання реалізації педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу, спрямованого на оптимальне досягнення цілей освіти в умовах дистанційного навчання (Блощинський, 2015; Моторна, 2020; Жевакіна, 2009; Кушнір, Кравченко, Щербакова, 2021 та ін.). Досвід формування готовності вчителя, зокрема музичного мистецтва до використання технологій дистанційного навчання широко висвітлюється в доробках українських науковців (Василенко, 2017; Ручинська, 2013 та ін.). У наукових працях дослідників обґрунтовується ефективність інноваційних технологій дистанційного навчання у вокальній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва (Лановенко-Мельник, Басовська, Остапчук, Плакидюк, Хохлан, 2020; Овчаренко, 2020 та ін.). Однак існує необхідність у визначенні сучасного стану вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів з використанням технологій дистанційного навчання.

Формулювання цілей / завдань статті. Мета статті – виявити сучасний стан вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу статті. У вивченні питання вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання важливим є окреслення базової термінології. До ключових понять нашого дослідження доцільно віднести «вокальну підготовку вчителя музичного мистецтва», «дистанційне навчання», «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання співу». За результатами теоретичного аналізу, з'ясовано, що вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва є важливою складовою професійної підготовки таких фахівців, процесом набуття ними світоглядних цінностей у сфері вокального мистецтва й вокальної педагогіки, вокально-виконавської і вокально-педагогічної компетентності, здатностей використовувати дистанційні технології навчання співу у майбутній практичній діяльності.

Сутність дистанційного навчання є предметом дослідження багатьох сучасних вчених-педагогів. Так, Н. Жевакіна зазначає, що дистанційне навчання слід розглядати як цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та студента, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані (Жевакіна, 2009). Близьким нашому розумінню дистанційного навчання вважаємо визначення І. Блощинського, що це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну

взаємодію викладачів і студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі (Блощинський, 2015, с. 320).

Для забезпечення дистанційного навчання в мистецькій існує значна кількість програм, які К. Кушнір, І. Кравченко, Л. Щербакова розділяють на три групи: програми для візуалізації, аудіо редактори і нотні редактори (Кушнір, Кравченко, Щербакова, 2021). Вчені визначають найбільш популярні з них: програми для візуалізації, які дозволяють за допомогою мережі інтернет забезпечити зв'язок між комп'ютерами. Zoom, Google Meet, Skype – публічні сервіси необхідні для організації відеоконференцій через інтернет між комп'ютерами або смартфонами. Viber – додаток, що дозволяє здійснювати безкоштовні дзвінки через мережу wi-fi або мобільні мережі, а також передавати текстові повідомлення, зображення, відео та звукові повідомлення, документи і файли (Кушнір, Кравченко, Щербакова, 2021). Така форма навчання підвищує мотивацію у студентів до власного пошуку необхідних відчуттів у технічних прийомах і характері звуку, створює процес високої самоорганізації, що підвищує творчий та інтелектуальний потенціал. Активізує аналітичне мислення при записі та прослуховуванні власного відеоуроку, а також вдосконалює навички володіння комп'ютером і різними інтернет-платформами (Лановенко-Мельник, Басовська, Остапчук, Плакидюк, Хохлан, 2020;)

Якість дистанційного навчання у значній мірі залежать від технічних характеристик тих гаджетів, якими користуються користувачі, швидкості інтернету та завантаження певного каналу зв'язку, а також від сформованої готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання. Так, Н. Ручинська визначає готовність учителя до використання технології дистанційного навчання як складну динамічну якість особистості педагога, яка характеризується певним рівнем сформованості і функціонуванням в єдності мотиваційно-змістової, діяльнісно-інтеграційної, творчої компонент і визначають рівень його підготовленості до використання технології дистанційного навчання у професійній діяльності (Ручинська, 2013). У дослідженні Л. Васильєвої готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до використання технології дистанційного навчання наголошується на наявності професійних компетентностей щодо використання вказаної технології, а також – переконань, професійної пам'яті, мислення, педагогічної спрямованості думки, що забезпечує успішне виконання професійних функцій (Васильєва, 2017, с. 51). У нашому дослідженні готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання співу розглядаємо як результат формування в студентів позитивної мотивації до вокальної підготовки в умовах дистанційної освіти та опанування ними вокально-виконавською, вокально-педагогічною й інформаційно-комп'ютерною компетентністю на рівні, який забезпечує вільне користування дистанційними технологіями навчання співу в освітньому процесі.

З метою впровадження в практику вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є цікавим досвід застосування технологій дистанційного вокального навчання польських учених й викладачів вокалу Музичної академії ім. Падеревського в Познані й Музичної академії імені Кароля

Ліпінського у Вроцлаві А. Єремус-Лівандовської, М. Коляси-Гладікової. Викладачі акцентують увагу на підвищенні бажання студентів працювати дистанційно в навчанні співом, однак в прямому контакті з педагогом. А. Єремус-Лівандовська зосереджує увагу на якості інтернет-з'єднання та інтернет-ресурсів і пропонує операції-дії, які забезпечують більш природне спілкування й музикування в мережі Інтернет, як: регулювання звуку з'єднання у викладача й учня; використання почерговості в діях: коли говорить викладач, студент слухає, і навпаки; робота над вокальною технікою проходить без концертмейстера чи запису акомпанементу (Єремус-Лівандовська, 2020).

Польські викладачі вокалу пропонують застосовувати на дистанційному занятті фізичні вправи для звільнення співацького апарату, вірної співацької постави, вправи без звуку для розвитку співацького дихання. Розспівування здійснюється зі студентами з використанням вправ на різні види вокальної техніки або зі звуком у супроводі акордів акомпанементу без мелодії самої вправи, або *a cappella*. Доцільним у дистанційному навчанні, вважають вчені, є застосування методу *Laх Vox* (необхідно взяти силіконову трубку діаметром 1 см та довжиною 30 см та стакан з водою, автор методу Сіхво Маркетт) для лікування голосового апарату і обережної роботи над розвитком співацького голосу й формуванням вокальних умінь. Використання такого методу полягає у вдунанні повітря в трубку під час співу гам, арпеджію тощо, щоб з'явилися бульбашки, але вода має знаходитися на одному рівні. Такий метод сприяє розподілу дихання, звільненню органів звукоутворення. У роботі над вокальним твором викладачами пропонується алгоритм дій, як-от: точна корекція вокального матеріалу; робота над звуковеденням, диханням, відчуттям резонування, вокальною технікою; робота над концепцією художньої інтерпретації, виконанням вокального твору.

А. Єремус-Лівандовська слушно зазначає, що використання такої технології має позитивні наслідки, оскільки учні швидше концентруються, точно виконують усі інструкції викладача, надають власні рішення недоліків виконання, швидше вивчають навчальний матеріал, проявляють креативність в інтерпретації вокальних творів (Єремус-Лівандовська, 2020). Застосування дистанційних технологій створюють реальні можливості значно поглибити свої вокальні вміння.

Тож, вивчення теоретичного і практичного зарубіжного досвіду переконує у доцільності впровадження технологій дистанційного вокального навчання для отримання бажаного освітньо-мистецького результату у вітчизняній музично-педагогічній освіті.

У педагогічних університетах України вокальну підготовку вчителя музичного мистецтва забезпечують дисципліни циклу професійної підготовки, як-от: «Вокальний клас», «Методика постановки голосу», «Методика викладання вокалу», у процесі опанування якими студенти оволодівають компетентностями, які дозволяють опрацьовувати різні за стилем та жанром вокальні твори; навичками сценічного виконання вокальних творів; вміннями

репетиційної роботи, формування репертуару, навчання співу учнів; діагностувати вокальний і пізнавальний потенціал учнів; виявляти музично-художній і творчий рівень розвитку учнів; планувати навчально-творчий процес (Овчаренко, 2020, с. 122). Така підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва в закладах вищої музично-педагогічної освіти за останні три роки передбачає сформовану здатність педагога і студента застосовувати дистанційні технології для навчання співу.

Разом з тим, сьогодні надання якісних освітніх послуг з вокальних і вокально-методичних навчальних дисциплін студентам викликає певні труднощі, оскільки під час віддаленого навчання співу до викладача вокалу і майбутнього вчителя долинає звук із дещо зміненими характеристиками, а сам процес вокального навчання потребує майстерного володіння викладачем комплексом специфічних методів для настроювання голосу, роботи над вокальною технікою, вивченням репертуару в умовах дистанційного навчання. Основні складнощі застосування технологій дистанційного вокального навчання на відміну від традиційних методик навчання співу пов'язано з відсутністю безпосереднього контакту викладача і учня.

З метою з'ясування стану вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання у Криворізькому державному педагогічному університеті було проведено опитування 98 студентів і інтерв'ювання 7 викладачів вокалу. Для визначення мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до вокальної підготовки в процесі дистанційного навчання було запропоновано питання: «Чи цікаво Вам навчатися співу дистанційно?». Студенти відповіли: «Так» – 74,5%, не впевнений – 21,3% і «ні» – 4,2%. Такі відповіді показують значну вмотивованість студентів опанувати мистецтвом співу, в умовах віддаленого навчання. На питання «Чи надає дистанційне навчання можливості опанувати вільним і красивим звукоутворенням?» більшість майбутніх учителів музичного мистецтва дали відповідь – 69,6%, 28,6 % студентів відповіли – «не впевнений», і лише 1,8% опитаних респондентів дали негативну відповідь. Відповіді студентів показують наявність позитивних відчуттів студентів у звучанні власного голосу за результатами дистанційного вокального навчання. На питання «Чи є ефективним дистанційне навчання в оволодінні основами вокальної техніки?» позитивно відповіли 73,5% студентів, не впевнені в ефективності дистанційного навчання в оволодінні основами вокальної техніки – 22,4% майбутніх учителів і лише 4,1% респондентів не вважають дистанційне вокальне навчання досить ефективним. Відповіді майбутніх учителів музичного мистецтва свідчать про впевненість більшості студентів у можливості опанувати різними видами вокальної техніки дистанційно. На питання «Чи можливо в процесі дистанційного навчання працювати над вивченням тексту вокального твору у поєднанні з роботою над чистотою інтонації?» – 93,9% студентів відповіли «так», 6,1% опитаних майбутніх учителів відповіли – «не впевнений». Відмітимо відсутність негативних відповідей респондентів, що пояснюється достатніми можливостями комп'ютерних технологій. На питання «Чи дає можливість дистанційне навчання

опанувати зарубіжними вокальними творами та покращити вимову тексту?» більшість майбутніх учителів музичного мистецтва дали позитивну відповідь – 93,9%, 5,1% студентів відповіли – «не впевнений» і лише 1% опитаних респондентів дали негативну відповідь. Такі відповіді студентів показують впевненість в можливості опанувати зарубіжними вокальними творами та покращити вимову тексту в умовах дистанційного навчання. На питання «Чи можливо працювати над динамічними відтінками в процесі дистанційного вокального навчання?» студенти відповіли: «Так» – 57,1%, не впевнений – 26,5% і «ні» з – 16,4%. Відповіді студентів свідчать про недосконалість технічного забезпечення для роботи над динамічними відтінками в процесі дистанційного вокального навчання. На узагальнююче питання «Чи вважаєте Ви себе готовими використовувати технології дистанційного вокального навчання?» більшість майбутніх учителів музичного мистецтва дали відповідь: «так» – 93,9%, 4,3% студентів відповіли – «не впевнений», і лише 1,8% опитаних респондентів дали негативну відповідь, рис. 1. Відповіді студентів показують думку більшої частини студентів, щодо сформованої готовності до дистанційного вокального навчання.

Рис. 1. Показник самооцінювання майбутніми вчителями музичного мистецтва рівня готовності до використання технології дистанційного вокального навчання

Отже, результати опитування майбутніх учителів музичного мистецтва дало змогу констатувати, що більшість студентів позитивно ставляться до застосування дистанційних технологій у процесі вокальної підготовки та вважають, що в них сформована готовності до дистанційного вокального навчання.

Для з'ясування стану вокальної підготовки майбутніх учителів музичного в умовах дистанційного навчання було застосовано інтерв'ювання викладачів вокалу, на основі якого визначено, що 85,7% вважають ефективним використання дистанційних технологій навчання з використанням програм Zoom, Skype, додатків-месенджерів Viber, Telegram, Facebook-Messenger тощо для опанування студентами як технічними основами співу, так і художньо-артистичними навичками.

Викладачі зазначають, що в умовах дистанційного навчання студенти можуть не тільки опрацювати теоретичні питання постановки голосу, але й оволодіти практичними навичками співацького дихання, резонування, стабільного положення гортані, артикуляції та чіткої дикції тощо, за їх думкою: «Технології дистанційного навчання дають можливість студентам повністю опрацювати текст вокального твору», «У процесі віддаленого навчання доцільно працювати над чистотою інтонації а капела», «Застосування технологій дистанційного навчання доречно застосовувати артистичні етюди, творчі завдання для сценічного втілення образу», «Для заліків та екзаменів студенти роблять записи, які навчають їх аналізувати, критично ставитись до своїх виступів, самостійно вдосконалюватися». Більшість викладачів вокалу переконані, що вирішення питання вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням технологій дистанційного навчання є інноваційним в організації мистецько-освітнього процесу, а також – що, навіть, у звичайних освітніх умовах доцільно застосовувати технології дистанційного навчання співу, оскільки вони дають змогу здобувачам освіти опанувати мистецтвом співу віддалено від певного освітнього закладу й педагога та в зручному часовому режимі. Тобто дистанційне навчання забезпечує спроможність урахувати можливості викладача й майбутніх учителів музичного мистецтва та їх індивідуальних темпів вокального навчання здобути освіту.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, теоретичний аналіз дав змогу визначити, що вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва є важливою складовою професійної підготовки таких фахівців, процесом набуття ними світоглядних цінностей у сфері вокального мистецтва й вокальної педагогіки, вокально-виконавської і вокально-педагогічної компетентності, здатностей використовувати дистанційні технології навчання співу у майбутній практичній діяльності. Діагностика стану вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання показала, що значна кількість студентів і викладачів позитивно ставиться до застосування технологій дистанційного навчання у процесі вокальної підготовки. Більшість майбутніх учителів музичного мистецтва вважають, що в них сформована готовність до вокального навчання в умовах дистанційної освіти, а якість дистанційного навчання у значній мірі залежать від технічних характеристик гаджетів, якими користуються учасники освітнього процесу, швидкості інтернету та завантаження певного каналу зв'язку, а головне – від сформованої готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до дистанційного навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Блошинський, І. Г. (2015). Сутність та зміст поняття «дистанційне поняття» в зарубіжній та вітчизняній літературі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 3, 59–64.

Овчаренко Н. А. Сучасний стан вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання

- Васильєва, Л. (2017). Досвід формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до використання технології дистанційного навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 7 (71), 48–58.
- Жевакіна, Н. В. (2009). Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті (автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04). Луганськ: ЛНУ імені Т. Шевченка.
- Кушнір, К. В., Кравченко, І. В., Щербакова Л. В. (2021). Дистанційна форма навчання студентів з во в сучасних умовах мистецької освіти в період пандемії. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. Отримано з: <https://conferences.rsglobal.pl/index.php/conf/catalog/download/7/11/261-1?inline=1>
- Лановенко-Мельник, Н. В., Басовська, С. Ю., Остапчук, Л. О., Плакидюк, О. Ю., Хохлан В. О. (2020). Особливості дистанційного навчання у вокально-педагогічній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*, 1(25), 199–203.
- Моторна, О. С. (2020). Мистецтво дистанційно: втрачені можливості... *Мистецтво та освіта*, 3(97). Отримано з: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/article/view/124>
- Овчаренко, Н. А. (2020). Вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням технологій дистанційного навчання. *Сучасний рух науки*. Дніпро, 2, 121–123.
- Ручинська, Н. С. (2013). Формування готовності викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти до використання технологій дистанційного навчання (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Херсон.
- Jeremus-Lewandowska, A. (2020). E-learning w wokalistyce artystycznej metodyka pracy ze studentem w warunkach ograniczonego kontaktu. *Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін*. Умань.

REFERENCES

- Bloshchynskyi, I. H. (2015). Sutnist ta zmist poniattia «dystantsiine poniattia» v zarubizhnii ta vitchyzniani literaturi [The essence and content of the concept of "remote concept" in foreign and domestic literature]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, 3, 59–64. [in Ukrainian]
- Jeremus-Lewandowska, A. (2020). E-learning w wokalistyce artystycznej metodyka pracy ze studentem w warunkach ograniczonego kontaktu. *Estetychni zasady rozvytku pedahohichnoi maisternosti vykladachiv mystetskykh dystsyplin*. Uman. [in Ukrainian]
- Kushnir, K. V., Kravchenko, I. V., Shcherbakova L. V. (2021). Dystantsiina forma navchannia studentiv z vo v suchasnykh umovakh mystetskoï osvity v period pandemii [Distance learning is called in modern conditions of art education during the pandemic]. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. Retrieved from: <https://conferences.rsglobal.pl/index.php/conf/catalog/download/7/11/261-1?inline=1> [in Ukrainian]
- Lanovenko-Melnyk, N. V., Basovska, S. Yu., Ostapchuk, L. O., Plakydiuk, O. Yu., Khokhlan V. O. (2020). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia u vokalno-pedahohichnii diialnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Features of distance learning in the vocal and pedagogical activities of the future teacher in music art. Information and Communication Technologies in Education]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti*, 1(25), 199–203. [in Ukrainian]
- Motorna, O. S. (2020). Mystetstvo dystantsiino: vtracheni mozhlyvosti... [Art remotely: lost opportunities...]. *Mystetstvo ta osvita*, 3(97). Retrieved from: <http://artedu.com.ua/index.php/adm/article/view/124> [in Ukrainian]

- Ovcharenko, N. A. (2020). Vokalna pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva z vykorystanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia [Vocal training of future teachers in music art using distance learning technologies]. *Suchasnyi rukh nauky*. Dnipro, 2, 121–123. [in Ukrainian]
- Ruchynska, N. S. (2013). Formuvannè hotovnosti vykladachiv zakladiv pislèdyplomnoi pedahohichnoi osvity do vykorystannè tekhnolohii dystantsiinoho navchannè [Formation of the readiness of teachers of institutions of postgraduate pedagogical education for the use of distance learning technologies] (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04). Kherson. [in Ukrainian]
- Vasylieva, L. (2017). Dosvid formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva do vykorystannia tekhnolohii dystantsiinoho navchannia [Experience in forming the readiness of future music teachers to use distance learning technology]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 7 (71), 48–58. [in Ukrainian].
- Zhevakina N. V. (2009). Pedahohichni umovy orhanizatsii dystantsiinoho navchannia studentiv humanitarnykh spetsialnostei u pedahohichnomu universyteti [Pedagogical conditions of the organization of distance learning of students of humanities in pedagogical university]. Luhansk: LNU imeni T. Shevchenka. [in Ukrainian]

Овчаренко Наталія Анатоліївна

в. о. зав. кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної
підготовки

доктор педагогічних наук.

професор Криворізький державний
педагогічний університет

пр. Гагаріна 54-а, м. Кривий Ріг.

Orcid ID 0000-0003-4874-1716

shvager77@gmail.com

Ovcharenko Natalia Anatoliivna

Acting Head in the Department of Musicology,
instrumental, choreographically training .

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor in Kriviy Rig State Pedagogical Univ
ersity

Gagarin Avenue 54A, Kryviy Rig town

Orcid ID 0000-0003-4874-1716

shvager77@gmail.com